

Långsiktig plan för lokalt folkhälsöarbete 2026-2028

Ämål

1 Plan avseende lokalt folkhälsoarbete

Följande rapport är en plan för det lokala folkhälsoarbetet och är kopplat till det samverkansavtal folkhälsa som Västra Götalandsregionen (VGR) genom de delregionala nämnderna (DRN) har ingått med respektive kommun i deras nämndområde. Avtalet gäller för perioden 2026-2028.

Samverkansavtalet finansierar tjänst/er och utvecklingsmedel.

Planen innehåller budget och planerade insatser för kommande år. Det är enbart det som finansieras genom avtalet som ska tas med i denna plan. Första året på avtalsperioden innehåller planen en långsiktig riktning för hela avtalsperioden.

2 Organisering och tjänst

Arbetsordningen för Folkhälsorådet i Åmåls kommun beskriver hur folkhälsoarbetet organiseras, leds och samordnas inom kommunen. Inga förändringar planeras under året.

Folkhälsorådet är ett tvärsektoriellt forum som samlar förtroendevalda från kommunens nämnder och från Delregional Nämnd Norra (DRNN). Rådet är organisatoriskt placerat under kommunstyrelsen och har en strategisk roll i att driva och samordna folkhälsofrågor.

Ordföranden utses av kommunstyrelsen och vice ordföranden av DRNN. Folkhälsostrategen, som är centralt placerad i kommunens förvaltning, har en drivande och stödjande funktion i arbetet och samverkar nära med rådets ledning. Folkhälsorådet sammanträder tre gånger per år, med ett fastställt schema och en beredningsgrupp förbereder ärenden inför möten. Kallelser och protokoll hanteras enligt tydliga rutiner, och protokollen distribueras till relevanta aktörer.

Ansvarsfördelningen inom folkhälsoarbetet är tydligt definierad: kommunfullmäktige antar strategi för hälsa och social hållbarhet, kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret, och Folkhälsorådet fungerar som initiativtagare, rådgivare och samordnare. Varje nämnd ansvarar för att följa upp och integrera den långsiktiga planen i sin verksamhet, medan förvaltningscheferna har det operativa ansvaret. Folkhälsostrategen stödjer och driver arbetet framåt.

Arbetet följer en årscykel som börjar med uppföljning och analys av föregående års insatser, fortsätter med planering och genomförande av nya aktiviteter, och avslutas med uppföljning och beslut om kommande års plan och budget. Allt arbete är kopplat till kommunens verksamhetsstyrning och budgetprocess, och samordnas med DRNN genom samverkansavtal och en långsiktig plan för perioden 2026–2028.

Omställningen till den nya socialtjänstlagen är en förvaltningsövergripande process som på flera områden sammanfaller med folkhälsoarbetets mål och metoder under perioden 2026–2028. Backa barnet, Friska medborgare med stöd av hälsohubbar och Liv till åren är förvaltningsövergripande fleråriga processer som pågår i Åmåls kommun.

3 Långsiktig riktning för hela avtalsperioden

Det övergripande nationella folkhälsomålet är ”att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara klyftorna inom en generation”. Utgångspunkt för folkhälsoarbetet är det nationella målet med dess åtta målområden samt VGR:s och kommunens styrdokument.

3.1 Beskrivning av styrdokument som ligger till grund för folkhälsoarbetet

Följande mål är upprättade i kommunens verksamhetsplan. Samtliga mål följs upp kontinuerligt med hjälp av planerade aktiviteter/insatser och nyckeltal.

I Åmåls kommun ska alla ha en god och jämlik hälsa samt uppleva livskvalitet

Alla ska ha möjlighet till god hälsa och välbefinnande. En god och jämlik hälsa främjas av framtidstro, ekonomisk och social trygghet och känslan av sammanhang. Åmåls kommun ska genom sina samhälls- och välfärdstjänster arbeta för en jämställd samhällsutveckling, jämlika levnadsvillkor och attraktiva livsmiljöer. För att uppnå detta krävs samordnade insatser riktade till prioriterade grupper.

Åmåls kommun ska öka medborgarnas trygghet, tillgänglighet och delaktighet i samhällsutvecklingen

Åmåls kommun ska, i samverkan med olika aktörer, arbeta med trygghetsskapande och sociala åtgärder, ökad tillgänglighet, interaktion och relationsskapande. Genom att skapa en trygg och inkluderande miljö, med lika rättigheter och möjligheter för varje människa, stärks invånarnas livskvalitet, tillit och vilja att delta i samhällsutvecklingen.

Den enskildes livskvalitet ska främjas genom delaktighet, trygghet och självständighet.

Individens behov ska vara vägledande och arbetssättet kännetecknas av ett förebyggande synsätt i syfte att bibehålla och utveckla den enskildes resurser i det dagliga livet. Förhållningssättet ska främja den enskildes livskvalitet genom delaktighet, trygghet och självständighet.

I Åmåls kommun ska människor ha möjlighet till livslångt lärande

Åmåls kommun ska säkerställa inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet. För att uppnå detta ska kommunens utbildningsverksamheter fortsätta sitt långsiktiga arbete med helhetsperspektiv. Möjlighet till olika former av studier ska utvecklas med hänsyn tagen till kommuninvånarnas, näringslivets och kommunala verksamheters behov.

I Åmåls kommun ska människor ha möjlighet till arbete och egen försörjning

Arbete och egen försörjning har stor betydelse för den enskilde samt för en hållbar samhällsutveckling. I Åmåls kommun ska andelen kommuninvånare som förvärvsarbetar öka. För att uppnå detta krävs att kommunen identifierar vilka som behöver stöd och individuellt anpassade insatser för att nå arbete och egen försörjning.

Åmåls kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder ett hållbart arbetsliv där verksamhet och hälsa utvecklas.

Kommunen ska kännetecknas av ett gott ledarskap och medarbetarskap. Allas vilja till delaktighet och medansvar ska tas till vara och genom samverkan skapas goda förutsättningar för dialog och delaktighet på arbetsplatserna. Ett främjande och förebyggande hälsoarbete leder till en god arbetsmiljö och ett hållbart arbetsliv. Åmåls kommun ska ha ett förhållningssätt som tar tillvara olika egenskaper och kompetenser bland nuvarande och blivande medarbetare så att mångfald, jämlikhet och jämställdhet uppnås.

3.2 Beskrivning av befolkningens hälsoläge och behov

Inledning

Åmåls kommun arbetar strategiskt med folkhälsa och social hållbarhet enligt årsplanering som är integrerad med kommunens verksamhetsplan och budgetprocess. Den årliga omvärldsanalysen utgör ett centralt kunskapsunderlag för prioriteringar i kommunens folkhälsoarbete. Analysen sammanfattar nuläget för invånarnas hälsa, identifierade behov samt aktuella könsskillnader, baserat på statistik från Kolada, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och regionala undersökningar.

Nyckeltal	Område	Kön	2020	2021	2022	2023	2024
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%)	Åmål	Totalt	78.2	74.4	76.9	86.5	81.8
		Kvinnor	75.3	79.2	82.0	88.0	84.0
		Män	81.7	69.6	73.3	84.9	79.4
Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 4 år, hemkommun, andel (%)	Åmål	Totalt	69.8	73.3	77.3	86.8	87.4
		Kvinnor	80.6	73.2	80.8	90.8	84.0
		Män	62.7	73.3	74.4	83.5	91.4
Invånare 16-84 år med avsaknad ev tillit till andra, andel (%)	Åmål	Totalt	29.0	30.0	31.4		29.2
		Kvinnor	33.0	33.0	33.1		29.3
		Män	26.0	26.0	29.6		29.1
Invånare 16-84 år med gott psykiskt välbefinnande, andel (%)	Åmål	Totalt	81.0	80.0	84.3		84.7
		Kvinnor	78.0	77.0	81.1		80.7
		Män	85.0	83.0	87.6		88.6
Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	Åmål	Totalt	30.6	31.0	31.9	32.6	32.8
		Kvinnor	38.0	38.7	39.8	41.5	42.3
		Män	23.4	23.4	24.2	24.0	23.6
Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel (%)	Åmål	Totalt	62.0	62.0	65.7		68.0
		Kvinnor	59.0	58.0	58.7		60.6
		Män	65.0	65.0	72.8		75.3
Invånare, 0-19 år, med låg ekonomisk standard, andel (%)	Åmål	Totalt	31	30	26	25	
		Kvinnor					
		Män					
Långtidsarbetslösa i befolkningen, 25-65 år, andel (%)	Åmål	Totalt	8.1	7.2	5.4	4.7	4.4
		Kvinnor	7.7	6.9	5.2	4.6	4.4
		Män	8.6	7.5	5.7	4.7	4.4
Medellivslängd kvinnor, år	Åmål	Totalt	83.0	82.8	83.1	82.8	83.5
		Kvinnor					
		Män					
Medellivslängd män, år	Åmål	Totalt	79.5	80.2	80.9	80.7	80.4
		Kvinnor					
		Män					
Vuxna biståndsmottagare (18+ år) med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen	Åmål	Totalt	2.37	2.19	1.85	1.85	1.49
		Kvinnor	2.06	2.18	1.79	1.71	1.55
		Män	2.68	2.19	1.92	1.99	1.43

Analysunderlag för prioritering av målområden och insatser

Nyckeltalen ovan ligger till grund för analys och uppföljning av hälsoläget i Åmåls kommun

Hälsoläge – nulägesbild 2025

Den årliga uppföljningen visar positiva tendenser inom flera områden som är centrala för kommunens mål. Självskattad hälsa har förbättrats både bland män och kvinnor, vilket tyder på en ökad livskvalitet. Dock kvarstår betydande skillnader mellan könen, vilket understryker behovet av riktade insatser för att stärka kvinnors hälsa.

Tillit till samhället har ökat, vilket är ett viktigt tecken på att trygghetsskapande och inkluderande åtgärder ger resultat. För att ytterligare förstärka denna utveckling krävs ett långsiktigt arbete med fokus på medborgarnas inflytande och delaktighet.

Kommentarer till nyckeltal

Självskattad hälsa och psykiskt välbefinnande

Andelen invånare med bra självskattat hälsotillstånd fortsätter att öka i Åmål. Mäns självskattade hälsotillstånd har förbättrats ytterligare - från 73% till 75% - och ligger nu betydligt över resultatet för män i riket. Även kvinnors självskattade hälsotillstånd har förbättrats - från 59% till 61%. Utfallet innebär dock fortsatt stora hälsoskillnader mellan kvinnor och män i Åmål.

Nyckeltalet Invånare 16-84 år med gott psykiskt välbefinnande påvisar samma könsskillnader. Resultaten manar till fördjupade analyser och ytterligare ansträngningar med aktiva åtgärder för att stärka kvinnors upplevda hälsa och psykiska välbefinnande.

Tillit till andra

Avsaknaden av tillit har minskat. Utfallet 2024 visar att tilliten ökar i Åmål, både bland kvinnor och män. Ansträngningarna att skapa en trygg och inkluderande miljö har gett effekt, och årets resultat ligger i linje med riket. För att nå målvärdet och öka tilliten ytterligare krävs ett uthålligt och långsiktigt arbete för att stärka medborgarnas inflytande och delaktighet.

Sjukpenning- och ohälsotal

Sjukpenningtalet är fortsatt högt, vilket indikerar omfattande ohälsa och arbetsrelaterad stress. Kvinnor i Åmål har betydligt högre ohälsotal än män: 41,6 kvinnor, 24,8 män i augusti 2025. Särskilda satsningar krävs för ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa.

Arbetsmarknad och långtidsarbetslöshet

Långtidsarbetslösheten ligger på 4,7 %, vilket är högt i relation till jämförbara kommuner. Långsiktigt förvaltningsövergripande arbete pågår.

Ekonomisk utsatthet

Andelen vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd (10–12 månader per år) är fortsatt hög. Detta är en indikator på strukturell fattigdom och bristande självförsörjning.

Sammanfattningsvis visar nyckeltalen att kommunen är på rätt väg, men att fortsatt arbete krävs för att uppnå de uppsatta målen fullt ut – särskilt vad gäller jämställd och jämlik hälsa. För att uppnå målen om hållbar samhällsutveckling och stärkt livskvalitet krävs riktade insatser och satsningar som möter kvinnors särskilda behov.

3.3 Prioriterade områden och målgrupper under avtalsperioden

Prioriterade områden och målgrupper kopplas till de Nationella folkhälsomålen samt aktuella delmål i den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention.

Trygga och goda uppväxtvillkor inklusive fullföljda studier - barn, unga och deras familjer

Målområde 1: Tidiga livets villkor

Delmål 2: Ökade investeringar i barn och unga för en god psykisk hälsa genom hela livet

Tillit, inkludering och delaktighet - bred allmänhet, grupper med låg tillit eller ensamhet

Målområde 7: Kontroll, inflytande och delaktighet

Delmål 4: Ett inkluderande samhälle med delaktiga invånare

God psykisk hälsa

Delmål 1: Ökat fokus på att stärka psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa som resurs för individ och samhälle.

Målområde 3: Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö

Delmål 3: Ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa

4 Strategier och insatser

Nedan följer en redogörelse för de insatser som planeras kommande år utifrån fem områden. Dessa områden är framtagna för att kunna ge en samlad bild över folkhälsoarbetet i hela Västra Götaland. Områdena är kopplade till de nationella målområdena men är modifierade för att passa på regional och kommunal nivå. De framtagna områdena speglar de insatser som genomförs på lokal nivå. Kommunen förväntas inte arbeta med alla områden utan det är de lokala behoven och framtagna prioriteringar som ligger till grund för de insatser som genomförs i respektive kommun.

4.1 Trygga och goda uppväxtvillkor inkl. fullföljda studier

En god start i livet är avgörande för barns livsvillkor och hälsa, både under uppväxten och senare i vuxenlivet. Att barn tillgodogör sig en god utbildning, lever i en trygg social miljö med trygga ekonomiska villkor påverkar deras livsvillkor och möjligheter senare i livet.

Insats och målgrupp	Planerat/förväntat resultat	Strategi - vad är det vi vill förändra?
Implementera Backa Barnet-modellen för tidiga samordnade insatser kring barnets behov. Målgrupp: barn, unga och deras familjer.	Ökad skolnärvaro, trygghet, förbättrade livschanser.	Att erbjuda tidiga och samordnade insatser utifrån barnets behov är avgörande för att förebygga problem och främja trygghet. Genom att samla aktörer runt barnets behov skapas en helhetssyn som stärker barnets uppväxtvillkor och möjligheter att lyckas i skolan.
Testa och utvärdera det digitala verktyget Discodax. Verktöget är ett exempel på ett skalbart digitalt verktyg som stödjer folkhälsomål för barn i tidig ålder genom att integrera rörelse och välbefinnande i	Ökad psykisk hälsa genom struktur, gemenskap, glädje och lekfull fysisk aktivitet som stärker självkänsla och minskar oro.	Genom korta filmer med återkommande karaktärer skapas trygghet och igenkänning, samtidigt som barnen deltar i dansaktiviteter tillsammans med pedagoger.

förskolans vardag – på ett enkelt, lustfyllt och tillgängligt sätt.		
Projekt L E – entreprenöriellt lärande i skola. Målgrupp: elever i grundskola och gymnasium.	Ökad motivation, självkänsla, framtidstro, förbättrade skolresultat.	Stärka elevers självkänsla, motivation och framtidstro genom ett pedagogiskt förhållningssätt som gör lärandet meningsfullt. Genom att arbeta med verkliga utmaningar i samverkan med omgivningen stärks elevernas känsla av sammanhang (KASAM), vilket är avgörande för psykisk hälsa och skolframgång.

Kommentarer

4.2 Levnadsvanor och närmiljö

Den fysiska miljön vi lever och verkar i har stor betydelse för människors livsvillkor. Den fysiska miljöns utformning kan öka tryggheten och främja sammanhållning mellan grupper i samhället på individ-, områdes- och befolkningsnivå. Både psykisk och fysisk hälsa påverkas i hög grad av levnadssätt och det omkringliggande samhället.

Insats och målgrupp	Planerat/förväntat resultat	Strategi - vad är det vi vill förändra?

Kommentarer

4.3 Tillit, inkludering och delaktighet

Makt över det egna livet och delaktighet i samhället är fundamentala livsvillkor för varje människa. Delaktighet är både en grundlagsstadgad rättighet och en grundläggande princip för att förverkliga de mänskliga rättigheterna. För att åstadkomma en god och jämlik hälsa är det viktigt att främja alla individers möjligheter till kontroll, inflytande och delaktighet i samhället och i det dagliga livet. Delaktighet är en viktig förutsättning för förbättrade livsvillkor och hälsa.

Insats och målgrupp	Planerat/ förväntat resultat	Strategi-vad är det vi vill förändra?
<p>Utveckla och tillgängliggöra inkluderande mötesplatser</p> <p>Backa barnet, Friska medborgare och Liv till åren med stöd av fysiska och digitala hälsohubbar.</p> <p>På hälsohubbarna erbjuds bland annat proaktiva samordnade insatser utan individuell behovsprövning inom ramen för nya Socialtjänstlagen och omställningen till God och nära vård.</p>	<p>Ökad trygghet, deltagande, stärkt egenmakt och social inkludering.</p>	<p>Skapa tillgängliga och inkluderande arenor där människor kan mötas, få stöd och delta i samhällsutvecklingen.</p> <p>Dessa arenor ska främja trygghet, tillgänglighet och relationsskapande, med särskilt fokus på att stärka individers makt över det egna livet och möjlighet till delaktighet i både samhällsutveckling och vardagsliv.</p> <p>Genom att erbjuda insatser utan individuell behovsprövning och främja relationsskapande stärks individens</p>

		egenmakt och känsla av delaktighet.
Tillgängliggöra aktiviteter och inkluderande mötesplatser i samverkan med civilsamhället. Målgrupp: bred allmänhet, särskilt grupper med låg tillit eller ensamhet.	Mångfald i deltagande, stärkta sociala nätverk, ökad social hållbarhet.	Genom att samverka med civilsamhället skapas mötesplatser som är förankrade i lokala behov och stärker sociala nätverk. Strategin bygger på att ökad mångfald i deltagande och relationer mellan människor bidrar till minskad ensamhet, ökad tillit, trygghet och social hållbarhet.

Kommentarer

4.4 God psykisk hälsa

Psykisk hälsa kan beskrivas som en tillgång eller resurs som gör det möjligt för människor att må bra och gör det möjligt för oss att uppnå vår fulla potential. Arbetet med att stärka den psykiska hälsan innebär både främjande och förebyggande arbete i hela befolkningen. Det kan innefatta insatser som både främjar psykiskt välbefinnande samt insatser som förebygger suicid.

Insats och målgrupp	Planerat/förväntat resultat	Strategi - vad är det vi vill förändra?
Utveckla och tillgängliggöra proaktiva, samordnade, främjande och förebyggande insatser utan behovsprövning, riktade till allmänheten via hälsohubbar och öppna arenor.	Ökad tillgång till stöd, förbättrat psykiskt välbefinnande, minskad psykisk ohälsa och sjukskrivning.	Genom att erbjuda lättillgängligt stöd utan krav på individuell behovsprövning skapas förutsättningar för tidig hjälp, vilket förebygger psykisk ohälsa och minskar behovet av specialistvård. Strategin bygger på att stärka individens psykiska hälsa genom lågröskelinsatser som är förankrade i nya socialtjänstlagen samt god och nära vård.
Kompetensutveckling i samverkan mellan socialtjänst, skola, civilsamhälle och andra aktörer.	Ökad kunskap, effektivare insatser, stärkt samverkanskultur.	Skapa ett gemensamt kunskapslyft mellan aktörer som möter individer i behov av stöd. Genom att samverka kring omställningen, kompetensutveckling stärks förmågan att ge samordnade, förebyggande och evidensbaserade insatser, vilket bidrar till ett mer

Insats och målgrupp	Planerat/förväntat resultat	Strategi - vad är det vi vill förändra?
		hållbart och effektivt stöd för psykisk hälsa.

Kommentarer

4.5 Hälsosamt åldrande

För ett hälsofrämjande, friskt åldrande är det betydelsefullt att kunna påverka sin tillvaro och sin livssituation. Att känna delaktighet i samhället och ha möjlighet till fysisk aktivitet ger förutsättningar till ökad fysisk, psykisk och kognitiv hälsa. Även social gemenskap bidrar i hög grad till åldrande med livskvalitet.

Insats och målgrupp	Planerat/förväntat resultat	Strategi - vad är det vi vill förändra?

Kommentarer

5 Ekonomi

Ekonomisk redovisning (kr)

	BUDGET		UTFALL	
	DRN	KOMMUN	DRN	KOMMUN
INTÄKTER				
Ingående saldo från föregående år	131 000	131 000		
Årets medel enl. samverkansavtal folkhälsa	756 000	756 000		
Summa intäkter för årets insatser	887 000	887 000		
KOSTNADER				
<i>Folkhälsostateg, fördelas enligt följande:</i>				
Lön (inkl. lönebikostnader)	400 000	400 000		
Omkostnader (ex. administration, utbildning, resor m.m.)				
Summa kostnader för folkhälsostateg	400 000	400 000		
<i>Utvecklingsmedel fördelas enligt följande:</i>				
Trygga och goda uppväxtvillkor inkl. fullföljda studier	119 000	119 000		
Levnadsvanor och närmiljö				
Tillit, inkludering och delaktighet	250 000	250 000		
God psykisk hälsa	118 000	118 000		
Hälsosamt åldrande				
Övriga kostnader t ex kopplat till folkhälsoråd, folkhälsopris, statistikunderlag eller liknande				
Summa kostnader för årets insatser inkl. kostnader för folkhälsostateg	887 000	887 000		

ÅRETS RESULTAT (intäkter-kostnader)	0	0		
<i>Varav överförs till kommande år</i>				
<i>Varav återbetalas till respektive part</i>				

Kommentar

Ingående saldo från föregående år **131 000 kronor**.

Kvarstående medel 2025 fördelas till en fortsatt satsning på utvecklingsarbetet *Friska medborgare med stöd av hälsohubbar* inom det prioriterade området *Tillit, inkludering och delaktighet*.